

SPRÁVA O NAPLŇANÍ STRATÉGIE
EURÓPSKEJ ÚNIE PRE MLÁDEŽ -
**INVESTOVANIE A POSILNENIE
POSTAVENIA MLÁDEŽE**

ZA ROKY 2010 – 2012 V SLOVENSKEJ
REPUBLIKE
(ZHRNUTIE)

ÚVODNÁ INFORMÁCIA

Na konci roku 2011 a začiatkom roku 2012 Európska komisia koordinovala vypracovanie Národných správ o napĺňaní Stratégie EÚ pre mládež – investovanie a posilnenie postavenia mládeže¹ 2010 – 2012 (ďalej len „Národná správa“). Národné správy boli vypracovávané vo forme dotazníkov² a budú slúžiť ako podklad na zostavenie Správy o mládeži Európskej únie pre rok 2013, ale aj na prípravu ďalších národných opatrení v menej rozvinutých oblastiach národných politík.

Hodnotenie napĺňania Stratégie EÚ pre mládež bolo štruktúrované do týchto oblastí :

1. Mládežnícka politika na Slovensku.
2. Hodnotenie napĺňania priorít predsedníctva Európskej únie v dvoch prioritných témach: zamestnanie a podnikanie mladých ľudí a participácia mládeže.
3. Hodnotenie stavu rozvoja dobrovoľníctva mládeže a implementácie odporúčania Rady o mobilite mladých dobrovoľníkov na Slovensku.
4. Hodnotenie ďalších oblastí aktivít Stratégie na Slovensku.
5. Hodnotenie priebehu štruktúrovaného dialógu s mládežou na Slovensku.
6. Príklady dobrej praxe

Do vypracovávania správy boli zapojené ministerstvá, ktorých sa agenda mládeže v jednotlivých tematických oblastiach dotýka: Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo kultúry SR, Ministerstvo zahraničných vecí SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstvo hospodárstva SR. Výstupy boli ďalej konzultované s členmi medzirezortnej pracovnej skupiny pre štátnu politiku v oblasti mládeže a zároveň prebiehal aj on-line prieskum, v ktorom sa k vývoju štátnej politiky vyjadrovali mladí ľudia.

V prvej časti správy sú zhrnuté opatrenia z jednotlivých oblastí Stratégie, ktoré sa na Slovensku realizujú. V druhej časti sú pomenované aktuálne výzvy mládežníckej politiky, ktorým zatiaľ nie je venovaná dostatočná pozornosť.

¹ *Kompletný text Stratégia EÚ pre mládež – investovanie a posilňovanie postavenia mládeže. Obnovená otvorená metóda koordinácie s cieľom riešiť výzvy a príležitosti týkajúce sa mládeže:*
http://www.iuventa.sk/files/documents/legislativa/2010_2018_strategia_eu_spoluprace_v_oblasti_mladeze.pdf

² *Kompletnú verziu online dotazníka v anglickom jazyku nájdete na stránke www.iuventa.sk v časti Projekty – informácie o mládeži*

HODNOTENIE NAPĽŇANIA PRIORÍT PREDSEDNÍCTVA RADY EÚ

MLÁDEŽNÍCKA POLITIKA NA SLOVENSKU

Cieľom tejto časti správy bolo zhodnotiť ako je problematika mládežníckej politiky ošetrená v legislatívnych dokumentoch. Na rozdiel od niektorých štátov (napr. Nemecko), Slovensko nemá jeden zákon o mládeži, ktorý by pokrýval medzisektorovú mládežnícku politiku.

Na Slovensku sa problematikou mládežníckej politiky najužšie zaoberá Zákon 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou. Popri zákone existuje dokument Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky voči deťom a mládeži v Slovenskej republike na roky 2008 -2013, ktorý tvorí základnú stratégiu štátu v oblasti mládeže a z neho vychádzajú Akčné plány štátnej politiky voči mládeži SR na dvojročné obdobia.

Všetky prioritné témy Stratégie EÚ pre mládež sú v spomínaných dokumentoch už obsiahnuté³ a Stratégia ešte viac potvrdila ich dôležitosť. Na zabezpečenie informácií o mládeži sa od roku 2007 cielene získavajú chýbajúce informácie prostredníctvom výskumov, ktorých zistenia sa uverejňujú na stránke www.vyskummladeze.sk a prezentujú sa na pravidelných stretnutiach výskumníkov/výskumníček, politikov/političiek a ľudí z praxe.

Na podporu medzirezortného a medzisektorového prístupu k mládežníckej politike od roku 2008 funguje Medzirezortná pracovná skupina pre štátnu politiku v oblasti mládeže (ďalej len „MRPS“). Členmi MRPS sú zástupcovia jednotlivých ministerstiev, ktoré majú v agende témy týkajúce sa mládeže (9 zástupcov), zástupcovia regionálnej samosprávy (8 zástupcov), po 1 zástupca/zástupkyňa z Rady mládeže Slovenska, Združenia informačných centier mládeže, Konfederácie odborových zväzov a Únie miest.

Zároveň bol v uplynulom období mandát Výboru ministrov pre deti rozšírený aj na oblasť mládeže. Pri jeho transformácii na Výbor pre deti a mládež a bol súčasne prepojený na činnosť medzirezortnej pracovnej skupiny.

Jednou zo sledovaných oblastí Národnej správy bolo aj využívanie rôznych fondov Európskej únie na rozvoj mládežníckej politiky a zvyšovanie povedomia a posilnenia úlohy práce s mládežou v súvislosti s Uznesením Rady EÚ o práci s mládežou.⁴ Na Slovensku sa od roku 2011 realizuje projekt KomPrax – Kompetencie pre prax, ktorý využíva prostredie práce s mládežou na získanie kompetencií využiteľných pre trh práce, ale aj pre zvýšenie príležitostí mladých ľudí a tých, ktorí sa im venujú na prejavenie ich inovácie a aktivity.⁵ Jedným z cieľov projektu je aj uznanie neformálneho vzdelávania v práci s mládežou.

³ Ide o týchto osem oblastí: vzdelávanie, zamestnanie, tvorivosť a podnikavosť, zdravie a šport, participácia, sociálne začlenenie, dobrovoľníctvo a mládež a svet

⁴ Uznesenie Rady a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, o práci s mládežou (2010/C 327/01)

⁵ Web stránka projektu KomPrax: <http://www.iuventa.sk/sk/KomPrax/Home>.

ZAMESTNANIE A PODNIKAVOSŤ MLADÝCH ĽUDÍ⁶

Ako reakcia na medzinárodnú ekonomickú a finančnú krízu, ktorá zasiahla Európu na jar 2008 a ktorá spôsobila rekordne vysokú mieru nezamestnanosti mladých ľudí v EÚ si predsednícke Trio Európskej únie prvého pracovného cyklu Stratégie (Španielsko, Belgicko, Maďarsko) stanovilo zamestnanosť mládeže ako hlavnú prioritu. Táto téma bola zároveň aj centrálnou témou prvého 18 mesačného cyklu štruktúrovaného dialógu s mladými ľuďmi.⁷

Vo väčšine zisťovaných oblastí malo Slovensko zavedené opatrenia už pred prijatím Stratégie a niektoré ďalšie konkrétne kroky sa realizovali aj počas zisťovaného obdobia. Príkladom je zmluva medzi Slovenskou republikou a Kanadou č.171/2011 Z. z. o mobilite mladých, ktorá podporuje cezhraničné možnosti profesionálneho a ďalšieho vzdelávania pre mladých ľudí.

Rozvoj kariérového poradenstva a konzultačných služieb zabezpečujú podľa § 42 Zákona o službách zamestnanosti úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré poskytujú žiakom základných a stredných škôl informačné a poradenské služby pri voľbe povolania. So znevýhodnenými uchádzačmi sa vypracúvajú individuálne akčné plány. Ďalším špecifickým nástrojom je absolventská prax. Na podporu uplatnenia sa mladých ľudí formou vykonávania alebo prevádzkovania samostatnej zárobkovej činnosti je určený príspevok na samostatnú zárobkovú činnosť.

V oblasti zvýšenia zamestnanosti a podnikania mladých ľudí podporuje Národná agentúra pre rozvoj malého a stredného podnikania aj tieto projekty:

- Študentská firma roka – súťaž fiktívnych firiem
- Ambasádorka podnikateliek Slovenska – podpora žien aby začali podnikat'
- projekty regionálnych poradenských a informačných centier a iných subjektov.

Na podporu súladu medzi pracovným a osobným životom pre mladé ženy aj mladých mužov bola zavedená rodičovská dovolenka. Konkrétne ide o § 166 zákonníka práce. „Na prehlbenie starostlivosti o dieťa je zamestnávateľ povinný poskytnúť žene a mužovi, ktorí o to požiadajú, rodičovskú dovolenku až do troch rokov veku dieťaťa. Ak ide o dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav dieťaťa vyžadujúci osobitnú starostlivosť, je zamestnávateľ povinný poskytnúť žene a mužovi, ktorí o to požiadajú, rodičovskú dovolenku až do šiestich rokov veku dieťaťa. Málo rozpracovaným konceptom a uplatňovaným v praxi je koncept „flexiistoty“⁸

⁶ *Opatrenia členských štátov a Európskej komisie by mali byť zamerané na: udržanie zamestnanosti mladých ľudí ako priority národných politík, podporu cezhraničných profesionálnych príležitostí a príležitostí pre odborné vzdelávanie, rozvoj práce mladých ľudí, podporu spolupráce medzi tvorcami politík zamestnanosti a samotných mladých ľudí, t' efektívne využitie fondov EÚ na podporu zamestnanosti mladých, tvorbu krátkodobých aj štruktúrnych opatrení na stimulovanie zamestnanosti v prospech mládeže, rozvoj služieb profesionálneho poradenstva a poradenských služieb, zmenšenie bariér voľnému pohybu pracovných síl v rámci EÚ, podpora kvalitných stáží v rámci programov vzdelávania a odbornej prípravy a/alebo zamestnanosti a zlepšenie starostlivosti o deti s cieľom pomôcť zosúladiť pracovný a súkromný život mladých dospelých.*

⁷ *Štruktúrovaný dialóg je konzultačný nástroj Európskej únie, prostredníctvom ktorého v polročných cykloch konzultuje prioritné témy s mladými ľuďmi a zástupcami mládežníckych organizácií v členských štátoch.*

⁸ *Flexiistota je prístup Európskej komisie, pri ktorom ide o snahu zladit' flexibilitu pracovných trhov pre zamestnávateľov s istotou zamestnania pre zamestnancov. Zámerom je, aby myšlienka flexibility a istoty neboli*

PARTICIPÁCIA MLADÝCH ĽUDÍ⁹

Propagovanie aktívnej participácie mladých ľudí v spoločnosti je jeden z pilierov politiky voči mládeži. To sa uvádza aj v Lisabonskej stratégii a v *Zmluve o fungovaní Európskej únie* kde je v Článku 165 stanovené, že Opatrenia Únie by mali byť zamerané na “podporu účasti mladých ľudí na demokratickom živote v Európe”. Predsednícke Trio Rady EÚ (Poľsko, Dánsko, Cyprus: 07/2011 – 12/2012) si preto stanovilo ako hlavnú prioritu participáciu mládeže.

Aj v tomto prípade boli na Slovensku prijaté opatrenia vo všetkých zisťovaných oblastiach pred tým, ako vstúpila do platnosti Stratégia.

V oblasti dialógu a participácie mladých ľudí pri vytváraní národných politík voči mládeži sa pri tvorbe Správy o mládeži 2010 realizovalo viacero okrúhlych stolov, kde sa nosné témy konzultovali i s mladými ľuďmi. Rovnako tak povinnosť reportovať názory mladých ľudí na základe štruktúrovaného dialógu naštartovalo viacero projektov s cieľom konzultácií.

Ďalšou formou podpory participácie mladých ľudí bolo vzdelávanie koordinátorov i členov žiackych školských rád. Ďalším nástrojom podpory je grantový program MŠVVaŠ SR – ADAM, kde je participácia mladých ľudí jednou z dlhodobých priorít.

DOBROVOĽNÍCTVO MLÁDEŽE A MOBILITA DOBROVOĽNÍKOV¹⁰

Dobrovoľníctvo je jedným z indikátorov a významnou súčasťou propagácie občianstva a aktívneho zapájania sa mladých ľudí do života spoločnosti (čoho výrazom bol aj Európsky rok dobrovoľníctva podporujúci aktívne občianstvo 2011).

V roku 2011 bol prijatý zákon o dobrovoľníctve (406/2011 Z. z.), ktorý má uľahčiť situáciu dobrovoľníkov počas ich dobrovoľníckych aktivít a odstrániť legislatívne prekážky. Na propagáciu možností dobrovoľníctva boli realizované rôzne aktivity v rámci Európskej dobrovoľníckej služby v programe EÚ Mládež v Akcii (kde majú špeciálne postavenie mladí ľudia s nedostatkom príležitostí) ako i ďalšie aktivity pri príležitosti Európskeho roka dobrovoľníctva. V rámci programov finančnej podpory MŠVVaŠ SR ADAM sa podporuje dobrovoľníctvo nielen podporou samostatných projektov zameraných na rozvoj dobrovoľníctva (priorita v roku 2011), ale aj podporou veľkých detských

chápané ako protikladné, ale vzájomne sa dopĺňujúce. Flexibilita je o takých flexibilných organizáciách práce, kde ľudia môžu kombinovať ich prácu s osobnými povinnosťami. Kde sa môžu priebežne vzdelávať a potenciálne mať aj flexibilný pracovný čas. Je to taktiež priestor, kde aj zamestnávateľ aj zamestnanec majú väčšiu flexibilitu pri zmene zamestnania. Istota znamená „istota zamestnania“ – poskytovanie vzdelávania a prípravy potrebného na rozvoj ich talentu a adaptovanie sa na rýchlo sa meniace podmienky v spoločnosti ako aj adekvátne podpora v nezamestnanosti v prípade straty zamestnania.

Zdroj: <http://en.wikipedia.org/wiki/Flexicurity>

⁹ *Opatrenia členských štátov a Európskej komisie by mali byť zamerané na: tvorbu kvalitatívnych štandardov mládežníckej participácie, informácií a konzultácií, politickú a finančnú podporu mládežníckych organizácií a rád mládeže, podporu e-demokracie s cieľom osloviť väčší počet neorganizovaných mladých ľudí, rozvoj príležitosti na diskusiu medzi európskymi/vnútroštátnymi inštitúciami a mladými ľuďmi*

¹⁰ *Opatrenia členských štátov a Európskej komisie by mali byť zamerané na: uznávanie zručností prostredníctvom Europassu a Youthpassu, uznávanie príspevku mládežníckych organizácií a neštruktúrálnej foriem dobrovoľníctva, zlepšenie ochrany práv dobrovoľníkov, tvorbu lepších prístupov k cezhraničnej mobilite mladých dobrovoľníkov a na podporu medzigeneračnej solidarity prostredníctvom dobrovoľníctva*

a mládežníckych organizácií, ktorých fungovanie je postavené na aktivitách dobrovoľníckych mládežníckych vedúcich/lídrov.

Dobrovoľnícka služba sa využíva na aktiváciu uchádzača o zamestnanie (aj absolventa školy), kde jej cieľom je získanie praktických skúseností pre potreby trhu práce. V tomto prípade sa poskytuje aj príspevok na vykonávanie aktívnej činnosti formou dobrovoľníckej služby (§52a zákona o službách zamestnanosti).

V poslednom období sa prijalo opatrenie aj na podporu cezhraničného dobrovoľníctva prostredníctvom bilaterálnej zmluvy o spolupráci v oblasti mládeže s Českou Republikou a bilaterálnej zmluvy so Srbskom¹¹.

Príkladom medzigeneračnej spolupráce v oblasti dobrovoľníctva môže byť medzinárodný projekt „VAMOS“, ktorého cieľom je prostredníctvom dobrovoľných aktivít podporiť bezpečnosť cestnej premávky a ktorého garantom bolo Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR.

V dvoch oblastiach na Slovensku zatiaľ nie sú prijaté konkrétne opatrenia. V prípade podpory kvality dobrovoľníckych aktivít prostredníctvom zavádzania seba evaluačných nástrojov sa takéto opatrenia na najbližšie obdobie ani neplánujú. V prípade uznávania kompetencií nadobudnutých počas dobrovoľníckych aktivít prostredníctvom nástrojov ako Europass, Youthpass a ďalších nástrojov členských štátov sa konkrétne opatrenia plánujú na rok 2012.

HODNOTENIE ĎALŠÍCH OBLASTÍ STRATÉGIE

Táto sekcia zahŕňa päť “oblastí aktivít”, ktoré nie sú zahrnuté v samostatných častiach Národnej správy: vzdelávanie, zdravie a zdravý životný štýl, sociálne začlenenie, kultúra a kreativita a mládež a svet.

VZDELÁVANIE A ODBORNÁ PRÍPRAVA¹²

Mladí ľudia predčasne opúšťajúci školu sú súčasťou skupiny znevýhodnených mladých ľudí, ktorí boli primárnou cieľovou skupinou niektorých projektov podporených v programe ADAM resp. Mládež v akcii. Práca s mládežou je však doteraz vnímaná najmä ako nástroj na preventívne aktivity než riešenie tohto problému (predčasné ukončenie školskej dochádzky). Pripravuje sa nový národný projekt v rámci operačného programu Vzdelávanie, ktorý sa bude orientovať aj na túto problematiku.

V prípade využívania nástrojov na podporu uznávania kompetencií a kvalifikácií sa konkrétne opatrenia plánujú prijať v roku 2012. Zároveň boli vytvorené prepojenia na realizovaný projekt Národnej sústavy povolání.

¹¹ [Bilaterálna zmluva o spolupráci s v oblasti mládeže medzi SR a Srbskom](#) bola podpísaná na začiatku roku 2012.

¹² [Opatrenia členských štátov a Európskej komisie](#) by mali byť zamerané na: rozvoj neformálneho vzdelávania ako jedno z opatrení na riešenie predčasného opúšťania školskej dochádzky, využitie nástrojov na validáciu zručností a uznávanie kvalifikácií zavedených na úrovni EÚ14, podporu vzdelávacej mobility mládeže, spoluprácu medzi vzdelávaním a tvorcami mládežníckej politiky, riešenie rodových stereotypov prostredníctvom formálnych a neformálnych vzdelávacích systémov, skvalitnenie poradenských služieb pre mladých ľudí, rozvoj spolupráce medzi školami, rodinami a miestnymi komunitami.

V roku 2009 bol prijatý Zákon č. 184/2009 Z.z. o odbornom vzdelávaní a príprave, vďaka ktorému sa do praxe zaviedli viaceré opatrenia, vytvorili sa rôzne poradné orgány, do odbornej prípravy sa viac zapájajú odborníci z praxe, príslušné komory či únie, vytvorili sa centrá odbornej prípravy pod dohľadom profesných združení a podobne.

Mobilita vo vzdelávaní a odbornej príprave je podporovaná programami ERASMUS a GRUNDTVIG. Povedomie o prínosoch neformálneho vzdelávania je zvyšované napríklad v rámci národného projektu podporeného z ESF KomPrax (www.komprax.sk) a propagácii neformálneho vzdelávania sa venuje aj Národné osvetové centrum a Regionálne centrá remesiel Ústredia ľudovej umeleckej výroby, ktoré pôsobia v oblasti kultúry..

ZDRAVIE A ZDRAVÝ ŽIVOTNÝ ŠTÝL¹³

Podpora zdravého životného štýlu sa odráža aj v práci Rady pre vysielanie a retransmisiu, ktorá zostavuje správu (na základe aktuálneho znenia zákona č. 308/2000 Z. z.), kde obsahom je analýza reklamy, ktorá sprevádza programy pre vekovú skupinu maloletých do 12 rokov, alebo je do nich včlenená. Ide o reklamu potravín a nápojov obsahujúcich živiny a látky s výživovým alebo fyziologickým účinkom, ktorých nadmerný príjem v celkovej strave sa neodporúča (najmä tuky, transmastné kyseliny, soľ/sodík a cukry).

Na podporu športu slúži Národné športové centrum (www.sportcenter.sk), ktoré zastrešuje aj podporu škôl v športových aktivitách (www.skolskysport.sk), ktoré spolupracuje aj s národnými športovými federáciami, vyššími územnými centrami a ďalšími zainteresovanými subjektmi.

Na zvyšovanie povedomia o problematike zdravia Národné osvetové centrum každoročne informuje pracovníkov regionálnych osvetových stredísk a mestských kultúrnych centier o vplyve výživy na kvalitu života človeka a šíri myšlienky zdravej výživy. Táto téma sa objavuje aj v ďalších aktivitách pre mládež v zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva kultúry SR.

Vláda SR prijala uznesením č. 192 zo dňa 26.3.2008 na implementáciu Stratégie EÚ pre mládež Národný program starostlivosti o deti a dorast v Slovenskej republike na roky 2008-2015 (ďalej len „NPDD“), ktorý podporuje rozvoj zdravia v oblastiach: Zdravie matky a novorodenca, Výživa a fyzická aktivita, Prevencia infekčných ochorení, Predchádzanie úrazom a násiliu, Životné prostredie, Dorastový vek a Podpora psychosociálneho a mentálneho vývoja detí a mládeže.

Ministerstvo zdravotníctva SR podporilo realizáciu prieskumu Tabak, alkohol a drogy u žiakov základných škôl a stredných škôl a ich učiteľov, za účelom zmobilizovania zainteresovaných strán na podporu mladých ľudí ohrozených týmito javmi.

¹³ Opatrenia členských štátov a Európskej komisie by mali byť zamerané na: podporu cvičenia a športovania mládeže, odborné vzdelávanie pre pracovníkov s mládežou v oblasti zdravotnej výchovy, podporu spolupráce medzi tvorcami politik v oblasti zdravia a mládeže a mladými ľuďmi, mobilizáciu zainteresovaných strán na miestnej úrovni, aby identifikovali mladých ľudí s možným ohrozením zdravia a pomáhali im, tvorbu cieľových informácií o zdraví pre mladých ľudí, najmä pre tých, u ktorých hrozí riziko sociálneho vylúčenia, na rozvoj mládežníckych informačných sietí ako aj na rozvoj zdravotnej výchovy prostredníctvom rovesníkov v škole a mládežníckych organizáciách.

Podpora zdravotnej výchovy v školách a mládežníckych organizáciách prebieha aj prostredníctvom programov Úradu verejného zdravotníctva SR: Školské ovocie, Školské mlieko, Zdravé deti v zdravých rodinách a projektov podpory mentálneho zdravia detí a mládeže na zlepšovanie sociálnej klímy a sociálnych vzťahov

V roku 2010 bol uznesením vlády SR č. 191 schválený Národný program prevencie ochorení srdca a ciev, ktorého jedna časť je venovaná deťom. Na podporu fyzickej aktivity detí a mládeže bola v roku 2011 schválená uznesením vlády č.576 Konceptia rozvoja pohybových aktivít mládeže.

SOCIÁLNE ZAČLENENIE¹⁴

Sociálne začleňovanie, alebo inklúzia mladých ľudí s nedostatkom príležitostí je dlhodobou horizontálnou prioritou mládežníckej politiky. To sa odzrkadľuje aj vo viacerých grantových schémach, napríklad aj v programoch finančnej podpory MŠVVaŠ SR (ADAM), pri posudzovaní žiadostí o finančnú dotáciu na dlhodobú systematickú prácu s mládežou.

Týmto smerom bol podporený aj výskum o aktoch netolerancie a násilia v školách za účelom prevencie všetkých foriem diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a iných foriem netolerancie. Ministerstvo kultúry SR využíva program pre znevýhodnené skupiny obyvateľstva a ako ďalší nástroj na podporu sociálneho začlenenia slúžia kultúrne poukazy.

Rodinám s deťmi sú poskytované viaceré príspevky štátnej sociálnej podpory ako napr. príspevok pri narodení dieťaťa, rodičovský príspevok, prídavok na dieťa. Ďalej sa rodinám s deťmi poskytujú služby ako napr. pomoc pri osobnej starostlivosti o deti, zariadenia dočasnej starostlivosti o deti, nízkoprahové centrá. Deťom, mladým ľuďom a rodinám s deťmi sa poskytujú programy, tréningy a aktivity zamerané na podporu plnenia rodičovských povinností, plnenia funkcií rodiny, aktivity na vhodné využívanie voľného času detí a mládeže.

V súlade s prioritou Európskeho roka boja proti chudobe a sociálneho vylúčenia (2010) sa v rámci viacerých grantových schém táto téma dostala aj do práce s mládežou čo podporilo realizáciu rôznych projektov s touto tematikou.

TVORIVOSŤ A PODNIKAVOSŤ¹⁵

V oblasti sociálnych služieb boli opatrenia pre prístup k prostrediam, kde mladí ľudia môžu rozvíjať svoju kreativitu a záujmy a zmysluplne tráviť svoj voľný čas prijaté už pred začiatkom platnosti

¹⁴ *Opatrenia členských štátov a Európskej komisie by mali byť zamerané na: zlepšenie sociálnej ochrany a začlenenia mladých ľudí s nedostatkom príležitostí do spoločnosti, využitie zdrojov Európskej unie na tvorbu experimentálnych programov sociálnej inklúzie, využívanie potenciálu práce s mládežou a mládežníckych centier ako prostriedku na inklúziu, rozvoj interkultúrnych kompetencií u mladých ľudí, zapojenie mladých ľudí do tvorby inkluzívnej politiky, oceňovanie mladých ľudí s nedostatkom príležitostí za prekonanie bariér a nepriaznivej životnej situácie, riešenie otázky bývania mladých ľudí, bezdomovectvo a finančné vylúčenie, špeciálnu podporu mladým rodinám.*

¹⁵ *Opatrenia členských štátov a Európskej komisie by mali byť zamerané na: rozvoj „štartovacích fondov“ a podporu uznávania podnikavosti mladých, nové technológie s cieľom posilniť mladé talenty a vzbudiť záujem o umenie a vedu, využívanie práce s mládežou na rozvoj podnikavosti a kreativity mladých ľudí, rozšírenie prístupu k tvorivým nástrojom, najmä so zapojením nových technológií*

stratégie v januári 2010 a to zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, ktorý nadobudol účinnosť 1. 1. 2009.

Zákon o sociálnych službách upravuje poskytovanie sociálnej služby aj v nízkoprahovom centre pre deti a rodinu, v ktorom sa počas dňa deťom a rodine, ktorá je ohrozená sociálnym vylúčením alebo má obmedzenú schopnosť sa spoločensky začleniť a riešiť svoje problémy poskytuje napr. sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, ale utvárajú sa podmienky aj na záujmovú činnosť, pri ktorej deti a mladí ľudia môžu rozvíjať svoju kreativitu a záujmy a zmysluplne tráviť svoj voľný čas.

Ministerstvo kultúry podporuje kreativitu prostredníctvom realizácie podujatí pre deti a mládež najmä prostredníctvom organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR – najmä knižníc, galérií, múzeí a tiež Národného osvetového centra a Ústredia ľudovej umeleckej výroby interaktívne výstavy a tvorivé dielne, ktoré rozvíjajú estetický potenciál detí a mládeže vrátane využitia rozmanitých foriem neformálneho vzdelávania.

Rozvoj interkultúrnych kompetencií je súčasťou vzdelávania mládežníckych vedúcich a pracovníkov s mládežou v rámci národného projektu KomPrax realizovaného IUVENTOU – Slovenským inštitútom mládeže.

MLÁDEŽ A SVET¹⁶

Na Slovensku aktívne pôsobí sieť organizácií a inštitúcií zaoberajúcich sa problematikou výchovy mládeže k ľudským právam, ktorí spolupracujú a spoločne zdieľajú skúsenosti. Počas roka realizujú Živé knižnice (podľa konceptu Rady Európy). Kompas – manuál k výchove a vzdelávaniu k ľudským právam bol preložený do slovenčiny a distribuovaný do praxe učiteľom a pracovníkom s mládežou.

Vláda SR svojím uznesením č. 20 v januári 2012 prijala Národnú stratégiu pre globálne vzdelávanie na obdobie rokov 2012 - 2016 Na získanie jasnejšej predstavy o stave environmentálneho vzdelávania v slovenských školách sa realizuje prieskumu o spolupráci škôl a mimovládnych organizácií v environmentálnych aktivitách.

PRIEBEH ŠTRUKTÚROVANÉHO DIALÓGU NA SLOVENSKU

Na podporu štruktúrovaného dialógu bola zriadená národná koordinačná skupina, ktorej administráciou bola poverená IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže. V národnej koordinačnej skupine je členom zástupca Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. Rada mládeže Slovenska je členom národnej koordinačnej skupiny, ale nezohráva v nej vedúcu úlohu. Z finančných dôvodov sa viacerých opatrení nepodarilo zrealizovať, v roku 2012 je plánovaný ďalší rozvoj štruktúrovaného dialógu na Slovensku a jeho prepojenie so zavedením systému konzultácií s mladými ľuďmi ako trvalá súčasť mládežníckej politiky na Slovensku.

¹⁶ *Opatrenia členských štátov a Európskej komisie by mali byť zamerané na: podporu „zelených“ modelov spotreby a produkcie u mladých ľudí (napr. recyklovanie, šetrenie energie, hybridné automobily atď.), podporu podnikavosti a dobrovoľníckych príležitostí v mimoeurópskych regiónoch ako aj rozvoj mládežníckej práce na ostatných kontinentoch, zvyšovanie povedomia o základných právach a otázkach rozvoja v celosvetovom meradle.*

Jednou z prioritných tém štruktúrovaného dialógu bola téma nezamestnanosti mladých ľudí. Z pohľadu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny je nezamestnaná mládež iba jednou zo znevýhodnených skupín a neplánujú pre ňu prijímať špecifické opatrenia. V rámci mládežníckej politiky je téma zamestnanosti jednou zo samostatných oblastí.

Na zisťovanie názorov v rámci štruktúrovaného dialógu sa doteraz využívali on-line dotazníky a výstupy zisťovaní sú konzultované aj s výskumníkmi a výskumníčkami. Výstupy dostáva aj Odbor mládeže a komunitárnych programov MŠVVaŠ SR.

Analýza prvého cyklu (18 mesiacov) štruktúrovaného dialógu ukázala niekoľko príležitostí na zlepšenie napr.: väčší časový predstih dodania jednotlivých tém konzultácií, zlepšiť informovanosť účastníkov a účastníčok štruktúrovaného dialógu o ďalšom postupe a opatreniach, ktoré vznikli na základe týchto konzultácií, zváženie či filozofia štruktúrovaného dialógu s čo najväčším množstvom mladých ľudí zodpovedá skutočnosti a reprezentuje objektívne názory všetkých mladých ľudí.

NÁZORY MLADÝCH ĽUDÍ NA NAPLŇANIE STRATÉGIE

Súčasťou prípravy Národnej správy bola aj konzultácia s mladými ľuďmi. Tá prebehla formou on-line dotazníka, na ktorý odpovedalo vyše 300 mladých ľudí. Na základe ich odpovedí môžeme konštatovať, že spolupráca rôznych inštitúcií a organizácií pri tvorbe opatrení týkajúcich sa mladých ľudí ako i povedomie o prínosoch práce s mládežou sa skôr zlepšili. Zvýšili sa aj možnosti študovania v zahraničí. Možnosti konzultácií mladých ľudí ohľadom ich budúcich profesií zostali na rovnakej úrovni ako v minulosti, podobne ako propagácia možnosti začať podnikať. Zhoršenie je v pripravenosti absolventov odborného štúdia do pracovného života a v udržiavaní rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom.

Mladí ľudia sa stále cítia byť nedostatočne zapojení do konzultácií a ovplyvňovania opatrení, týkajúcich sa ich života. Možnosti dobrovoľne sa zapájať do činností rôznych organizácií sa zlepšili (aj pre znevýhodnených mladých ľudí). Pozitívna zmena je viditeľná aj v oblasti uznávania kompetencií získaných prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít.

Z ďalších oblastí je zlepšenie viditeľné v povedomí o neformálnom vzdelávaní, podpore zdravého životného štýlu, iniciatívach na zvyšovanie povedomia o ľudských právach, environmentálnych aktivitách a možnostiach tráviť voľný čas aktívne.

Na druhú stranu sa práca s mládežou nevyužívala ako priestor na zabránenie predčasného ukončovania školskej dochádzky, podpora mladým rodinám sa podľa samotných mladých ľudí znížila a služby a prístup zdravotníckych zariadení nezodpovedá potrebám a požiadavkám mladých ľudí.

PRÍKLADY DOBREJ PRAXE

Ako príklady dobrej praxe môžu slúžiť napríklad projekty Detského fondu SR Mixklub a Mixáčik.

Informácie o týchto projektoch sú uvedené na webovej stránke <http://www.dfsr.sk/18/>.

Ďalším príkladom môže byť úspešná implementácia Národného projektu zvyšovanie zamestnateľnosti profesionálnych rodičov v roku 2008 – 2011 (ESF). Profesionálni rodičia sú zamestnancami detského domova a vykonávajú osobnú starostlivosť o deti s nariadenou ústavnou

starostlivosťou vo svojom domácom prostredí. V súčasnosti od januára 2012 sú vytvárané v detských domovoch podmienky, aby každé dieťa do šiestich rokov veku po jeho umiestnení do detského domova a najneskôr po diagnostike bolo zaradené do profesionálnej rodiny s výnimkou dieťaťa, ktorého zdravotný stav si vyžaduje preukázateľne osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine v detskom domove, alebo z dôvodu zachovania súrodeneckých väzieb, ak je to v jeho záujme.

Tretím príkladom je finančná podpora osamostatňovania sa mladých dospelých (ESF), ktorá zlepšuje prístup ohrozených a marginalizovaných skupín populácie na trh práce a do spoločnosti. Zameriava sa na rôzne programy, metódy a podporné činnosti podporujúce osamostatnenie detí, mladých dospelých i plnoletých fyzických osôb v obdobiach pred, počas a po opustení detského domova.

VÝZVY MLÁDEŽNÍCKEJ POLITIKY

Zamestnanosť a podnikavosť

Nezamestnanosť mladých ľudí je jedným z najvýraznejších problémov mladých ľudí posledných rokov. Napriek viacerým opatreniam, ktoré sa zameriavajú na rozvoj podnikavosti či cezhraničných možností ďalšieho vzdelávania sme s vyše 30 % mierou nezamestnanosti mladých ľudí v rámci EÚ na treťom mieste. Viaceré nástroje na podporu nezamestnanosti sa z dlhodobého hľadiska javia ako málo účinné a ani absolventská prax neposkytuje dostatočné skúsenosti na uplatnenie sa na trhu práce.

Je nevyhnutné, aby zamestnanosť mladých ľudí zostala prioritou a na riešenie tejto otázky sa vo väčšej miere začali využívať fondy EÚ. Zároveň bude veľkou výzvou do hľadania efektívnych nástrojov zapojiť aj mladých ľudí, resp. inštitúcie, ktoré s mladými ľuďmi dlhodobo pracujú. A to nielen formálne inštitúcie a školy, ale aj občianske združenia, mládežnícke organizácie a ďalšie subjekty venujúce sa problematike mládeže. To je nevyhnutnou podmienkou na to, aby sa zabezpečilo vytváranie nástrojov (dlhodobých aj krátkodobých), ktoré budú zohľadňovať potreby dnešného mladého človeka vrátane potreby zosúladenia pracovného a súkromného života mladých rodín.

Vzdelávanie a odborná príprava

V rámci vzdelávania je potrebné pokračovať v čoraz väčšom zapájaní profesionálov a zamestnávateľov do prípravy a vzdelávania mladých ľudí s osobitným dôrazom na zabezpečenie kvalitnej odbornej praxe. Zároveň je potrebné podporovať participatívne štruktúry v rámci vzdelávacieho systému a spoluprácu medzi školami, rodičmi a organizáciami či inštitúciami aktívnymi v komunite. Ďalej je dôležité zabezpečiť kvalitný systém poradenstva pre mladých ľudí nielen počas rozhodovania sa o voľbe školy, ale najmä v období, keď je mladý človek nezamestnaný a jeho podpora musí mať širší a komplexnejší rámec.

Nutné je taktiež podporovať potenciál práce s mládežou a neformálneho vzdelávania či už na riešenie otázky zamestnateľnosti mladých ľudí, predčasného opúšťania školskej dochádzky, podporu vzdelávacej mobility, riešenie rodových stereotypov či rozvoja tvorivosti a podnikavosti mladých ľudí. Zabúdať nemožno ani na sprístupnenie nových technológií a tvorivých nástrojov na podporu mladých talentov a zvyšovanie záujmu o vedu a umenie.

Zdravie a zdravý životný štýl

Zdravie a zdravý životný štýl je podporovaný väčším množstvom opatrení zo strany viacerých ministerstiev. Ide o aktivity na národnej, ale tiež o aktivity financované podľa predpisu nariadenie Európskej Komisie č. 288/2009, kde napr: SR získala dotáciu na úrovni 73 % z rozpočtu EÚ na podporu zdravia a zdravého životného štýlu a 27 % si doplaca spotrebiteľ (výška príspevku pre SR je každý rok iná a osobitne notifikovaná EK).

Výzvou zostáva aktívnejšia spolupráca všetkých zainteresovaných strán na miestnej úrovni, ktorá by sa zameriavala najmä na pomoc a podporu ohrozeným skupinám mladých ľudí.

Participácia

Najväčšou výzvou v oblasti participácie zostáva zapájanie mladých ľudí do vytvárania a konzultácií dlhodobých strategických plánov týkajúcich sa problematiky mládeže na miestnej, regionálnej aj národnej úrovni. Zároveň je nedostatočne podporovaný a využívaný potenciál práce s mládežou (prostredníctvom podpory existujúcich mládežníckych štruktúr ale i ďalších iniciatív) na aktívne zapájanie mladých ľudí do života spoločnosti a rozvoj kompetencií, ktoré mladí ľudia potrebujú pre ich budúci život.

Sociálne začlenenie

Napriek tomu, že sociálne začleňovanie je prioritnou témou v oblasti mládeže dlhšie obdobie, stále sa stretávame s viacerými výzvami. Na sociálne vylúčené komunity mladých ľudí nefungujú tradičné nástroje a služby, preto je treba voliť inovatívne prístupy. Zatiaľ sa nedostatočne využíva potenciál práce s mládežou a centier mládeže, ktoré by mohli využívať fondy EU a vytvárať rôzne experimentálne programy. Špeciálne však pri využívaní zdrojov pre sociálne znevýhodnené skupiny je potrebné zbaviť sa prílišnej byrokracie, ktorá je často prekážkou využívania rôznych zdrojov - najmä z EÚ. Zároveň by sa medzikultúrne kompetencie mali rozvíjať u všetkých mladých ľudí. Málo rozpracovaným prístupom je pravidelné a systematické vyhľadávanie pozitívnych vzorov znevýhodnených mladých ľudí, ktorí dokázali prekonať zložitú životnú situáciu – ako aj ich oceňovanie.

Dobrovoľníctvo

Dobrovoľníctvo je jednou z najviac rozvinutých oblastí Stratégie na Slovensku. V každom prípade je priestor na rozvoj v podpore medzigeneračnej solidarity prostredníctvom dobrovoľníctva, v podpore uznávania kompetencií získaných v dobrovoľníckej činnosti ako i zviditeľňovanie prínosu detských a mládežníckych organizácií v tejto oblasti.

Mládež a svet

Otázky ľudských práv či globálneho vzdelávania pokrývajú viaceré iniciatívy. Priestor na zlepšenie je v podpore „zelených“ modelov spotreby a produkcie u mladých ľudí ako i podpora mládežníckej práce a dobrovoľníckych príležitostí v mimoeurópskych regiónoch.

Práca s mládežou

V posledných rokoch najmä v mládežníckych organizáciách sledujeme posun v práci s mládežou od trávenia voľného času k cielenému rozvoju kompetencií mladých ľudí. Tento posun je však pomalý a nedostatočne podporovaný dodatočnými finančnými zdrojmi. Potenciál práce s mládežou na riešenie aktuálnych spoločenských otázok a priorít týkajúcich sa mladých ľudí tak zostáva nevyužitý.

ZÁVEROM

Otvorená metóda koordinácie, ktorú zaviedla Európska komisia, umožňuje systémom pravidelných odpočtov reflektovať rozvoj mládežníckej politiky v jednotlivých krajinách a dosahovať tak vyrovnanú úroveň mládežníckej politiky v jednotlivých krajinách Európskej únie. Aj keď sa na Slovensku medzisektorová a medzi rezortná spolupráca v tejto oblasti posunula výrazným spôsobom dopredu, stále existujú oblasti, ktoré potrebujú podporu pre ďalší rozvoj.

Národná správa opäť potvrdila skutočnosť, že kľúčové oblasti a priority štátnej politiky nastavené v roku 2008 sú stále aktuálne aj v Európskej stratégii voči mládeži. Nie všetky opatrenia, ktoré boli navrhnuté v Stratégii však bolo možné zapracovať vo forme opatrení do dvojročných akčných plánov. Vzhľadom na fakt, že sa v roku 2012 -2013 pripravuje nová koncepcia štátnej politiky voči mládeži, sa vytvára priestor zapracovať tieto opatrenia do novej národnej stratégie.

Žiadna z prezentovaných oblastí v tejto správe nie je rozvinutá do takej miery, že nepotrebuje venovať pozornosť tvorbe nových opatrení a budovaniu systémov. Na druhej strane sa v každej oblasti vyskytli ojedinelé aktivity, ktoré naznačujú, že je dostatok iniciatívy zo strany rôznych aktérov. Najdôležitejšími oblasťami naďalej zostávajú zamestnanie a vzdelávanie/odborná príprava ale sústredenú pozornosť je potrebné venovať aj konzultáciám s mládežou a ich zapájaníu do tvorby politiky, nakoľko je to navrhované opatrenie Stratégie, ktoré sa nachádza v každej tematickej oblasti, ale jeho implementácia v slovenských podmienkach zostáva stále slabinou mládežníckej politiky.

Strategické plánovanie a koordinácia prípravy a implementácie rôznych opatrení rôznych sektorov a rezortov a vzájomná komunikácia sú oblasti, ktoré naďalej potrebujú zvýšenú pozornosť. Táto úloha už tradične prislúcha Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR, IUVENTE – Slovenskému inštitútu mládeže, ktorí v spolupráci so zástupcami strešných organizácií a štruktúr musia v budúcnosti zohrávať aktívnejšiu úlohu.